



PREZES
URZĘDU OCHRONY
KONKURENCJI I KONSUMENTÓW
DELEGATURA UOKIK W KRAKOWIE

Plac Szczepański 5, 31-011 Kraków
tel./fax 12 421 75 79, 12 421 74 98
e-mail: krakow@uokik.gov.pl

RKR-61-2/15/DS-13/15

Kraków, 8 grudnia 2015 r.

DECYZJA Nr RKR - 12/2015

I.

Na podstawie art. 28 ust. 1 i 2 oraz stosownie do art. 33 ust. 4-6 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (t.j. Dz. U. z 2015 r., poz. 184), po przeprowadzeniu – wszczętego z urzędu – postępowania w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów

- w imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów -

po uprawdopodobnieniu stosowania przez Wiesława Kolucha działającego pod firmą „Komis-Lombard-Pożyczki Wiesław Koluch” w Stalowej Woli

praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów, polegającej na:

1. zaniechaniu przekazywania konsumentom przed zawarciem umowy o kredyt konsumencki, na trwałym nośniku, formularza informacyjnego zawierającego informacje, o których mowa w art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim (t.j. Dz. U. z 2014 r., poz. 1497 ze zm.), co może być niezgodne z art. 14 ust. 1 w zw. z art. 13 ust. 1 tej ustawy, a poprzez to może stanowić naruszenie art. 24 ust. 1 i ust. 2 pkt 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów;
2. naruszaniu obowiązku udzielania konsumentom, w umowach o kredyt konsumencki pod nazwą „Umowa o pożyczkę gotówkową”, rzetelnych, prawdziwych i pełnych informacji o:
 - 1) pełnej nazwie kredytodawcy;
 - 2) prawie konsumenta do spłaty kredytu przed terminem;
 - 3) organie nadzoru właściwym w sprawach ochrony konsumentów;co może być niezgodne z art. 30 ust. 1 pkt 1, 16 i 21 ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim (t.j. Dz. U. z 2014 r., poz. 1497 ze zm.) oraz może stanowić naruszenie art. 24 ust. 1 i ust. 2 pkt 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów;
3. stosowaniu we wzorcu „Umowa o pożyczkę gotówkową” postanowienia o treści:

Świadomy/a odpowiedzialności karnej za złożenie nieprawdziwego oświadczenia, oświadczam, że posiadam dochody lub zgromadzone środki finansowe wystarczające do spłaty kwoty pożyczki wraz z odsetkami maksymalnymi i opłatami dodatkowymi wynikającymi z niniejszej umowy

sugerującego, że dokonanie przez konsumenta błędnej oceny własnej zdolności kredytowej może wiązać się z odpowiedzialnością karną, co może stanowić nieuczciwą praktykę rynkową, o której mowa w art. 4 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 23 sierpnia 2007 r. o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym (Dz. U. z 2007 r., Nr 171, poz. 1206 ze zm.) oraz godzić w zbiorowe interesy konsumentów, a przez to może naruszać art. 24 ust. 1 i ust. 2 pkt 3 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów;

4. stosowaniu jako zabezpieczenia udzielanych konsumentom pożyczek, weksła zawierającego klauzulę „na zlecenie”, co może być niezgodne z art. 41 ust. 1 ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim (t.j. Dz. U. z 2014 r., poz. 1497 ze zm.) i w konsekwencji może stanowić naruszenie art. 24 ust. 1 i ust. 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów

oraz **po zobowiązaniu się przez** Wiesława Kolucha działającego pod firmą „Komis-Lombard-Pożyczki Wiesław Koluch” w Stalowej Woli do podjęcia następujących działań, zmierzających do zapobieżenia wyżej opisanym naruszeniom:

1. przekazywania konsumentom przed zawarciem umowy o kredyt konsumencki, na trwałym nośniku, formularza informacyjnego zawierającego informacje, o których mowa w art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 12 maja 2011 r. o kredycie konsumenckim (t.j. Dz. U. z 2014 r., poz. 1497 ze zm.);
2. udzielania konsumentom, w umowach o kredyt konsumencki pod nazwą „Umowa o pożyczkę gotówkową”, rzetelnych, prawdziwych i pełnych informacji o:
 - 1) pełnej nazwie kredytodawcy;
 - 2) prawie konsumenta do spłaty kredytu przed terminem;
 - 3) organie nadzoru właściwym w sprawach ochrony konsumentów;
3. usunięcia z wzorca „Umowa o pożyczkę gotówkową” postanowienia o treści: *Świadomy/a odpowiedzialności karnej za złożenie nieprawdziwego oświadczenia, oświadczam, że posiadam dochody lub zgromadzone środki finansowe wystarczające do spłaty kwoty pożyczki wraz z odsetkami maksymalnymi i opłatami dodatkowymi wynikającymi z niniejszej umowy;*
4. zmiany treści weksła, zawierającego klauzulę „na zlecenie” stosowanego jako zabezpieczenie udzielanych konsumentom pożyczek na weksel opatrzony klauzulą „nie na zlecenie”;

nakłada się na Przedsiębiorcę obowiązek wykonania tego zobowiązania, w terminie 7 dni od dnia uprawomocnienia się niniejszej decyzji.

II.

Na podstawie art. 28 ust. 3 oraz stosownie do art. 33 ust. 4-6 ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (t.j. Dz. U. z 2015 r., poz. 184)

– w imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów –

nakłada się na Wiesława Kolucha działającego pod firmą „Komis-Lombard-Pożyczki Wiesław Koluch” w Stalowej Woli **obowiązek złożenia sprawozdania z wykonania przyjętego zobowiązania**, w terminie 1 miesiąca od dnia uprawomocnienia się niniejszej decyzji, które powinno zawierać:

- stosowany: wzór formularza informacyjnego, wzór umowy pożyczki oraz wzór weksla *in blanco* używanego jako zabezpieczenie udzielanych konsumentom pożyczek, ze wskazaniem daty wprowadzenia do obrotu;
- kopie trzech losowo wybranych umów zawartych z konsumentami wraz z odpowiadającymi im kopiami formularzy informacyjnych oraz kopiami weksli *in blanco*.

UZASADNIENIE

Postanowieniem Nr RKR-213/2014 z dnia 29 września 2014 r. Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (dalej: „Prezes Urzędu”) wszczął z urzędu, pod sygnaturą RKR-405-37/14/DS, postępowanie w sprawie wstępnego ustalenia, czy działanie Wiesława Kolucha prowadzącego działalność gospodarczą pod firmą „Komis-Lombard-Pożyczki Wiesław Koluch” w Stalowej Woli w zakresie umów pożyczki zawieranych w obrocie z konsumentami nie stanowi naruszenia uzasadniającego wszczęcie właściwego postępowania w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów.

W toku postępowania wyjaśniającego Prezes Urzędu wezwał Wiesława Kolucha prowadzącego działalność gospodarczą pod firmą „Komis-Lombard-Pożyczki Wiesław Koluch” w Stalowej Woli (dalej także: „Przedsiębiorca”) do dostarczenia wzorów umów pożyczki stosowanych w obrocie z konsumentami, przykładowych umów zawartych z konsumentami na podstawie każdego ze stosowanych wzorców, regulaminów lub innych dokumentów stosowanych przy zawieraniu umów z konsumentami.

Na podstawie ustaleń dokonanych w toku ww. postępowania Prezes Urzędu postanowieniem Nr RKR-88/2015 wszczął w dniu 8 kwietnia 2015 roku postępowanie w sprawie stosowania przez Przedsiębiorcę praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, wskazanych w pkt I sentencji niniejszej decyzji.

Postanowieniem Nr RKR-89/2015 zaliczono w poczet dowodów informacje uzyskane przez Prezesa Urzędu w postępowaniu wyjaśniającym prowadzonym pod sygnaturą RKR-405-37/14/DS. Pismem z dnia 8 kwietnia 2015 roku Przedsiębiorca został zawiadomiony o wszczęciu postępowania w sprawie stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów.

W piśmie z dnia 9 maja 2015 roku Przedsiębiorca ustosunkował się do przedstawionych zarzutów, wskazując, iż dokonał odpowiednich zmian we wzorcach (których projekty dołączył do pisma) oraz zobowiązał się przekazywać konsumentom formularz informacyjny, którego wzór załączył.

W kolejnym piśmie (z dnia 12 czerwca 2015 r.) Przedsiębiorca sprecyzował dotychczasowe stanowisko poprzez oświadczenie, iż w istocie wnosi o *wydanie decyzji w trybie art. 28 ustawy* i tak też należy traktować jego ostatnie pismo (jako wniosek o wydanie decyzji, w której zobowiązał się do zaprzestania stosowania wszelkich działań mogących naruszać zbiorowe interesy konsumentów). Przedsiębiorca zaproponował, że wykona zobowiązanie w terminie jednego dnia od wydania decyzji w jego sprawie. Ponadto, po dodatkowych wezwaniach, Przedsiębiorca wyjaśnił, że zaproponowane przez niego zmiany nie zostały wprowadzone w życie oraz że jest gotowy na ich wprowadzenie po otrzymaniu ostatecznej wersji decyzji.

Pismem z dnia 17 listopada 2015 r. Prezes Urzędu zawiadomił Przedsiębiorcę o zakończeniu zbierania materiału dowodowego oraz o możliwości zapoznania się z aktami sprawy. Z przysługującego uprawnienia nie skorzystano.

Prezes Urzędu ustalił następujący stan faktyczny:

Wiesław Koluch wykonuje działalność gospodarczą pod firmą „Komis-Lombard-Pożyczki Wiesław Koluch” w Stalowej Woli na podstawie wpisu do Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej.

Przedsiębiorca zawiera umowy pożyczki głównie na terenie województwa podkarpackiego i śląskiego (m.in. Stalowa Wola, Przemyśl, Bytom, Sosnowiec).

Na potrzeby działalności w zakresie udzielania pożyczek gotówkowych (określanych również jako „kredyty konsumenckie”) Wiesław Koluch opracował i stosuje następujące wzorce umów:

- wniosek o pożyczkę gotówkową,
- umowa o pożyczkę gotówkową,
- oświadczenie pożyczkobiorcy,
- deklaracja do weksla *in blanco*,
- weksel *in blanco*,
- oświadczenie o odstąpieniu od umowy pożyczki gotówkowej.

Na wezwanie Prezesa Urzędu, Przedsiębiorca przedstawił ww. wzorce oraz losowo wybrane kopie umów i innych wypełnionych dokumentów.

W toku postępowania wyjaśniającego Przedsiębiorca wyjaśnił, że nie stosuje w swojej działalności formularza informacyjnego, o którym mowa w art. 14 ust. 1 w zw. z art. 13 ust. 1 ustawy o kredycie konsumenckim.

Ponadto ustalono, że w umowach zawieranych z konsumentami nie znajdują się informacje wymagane art. 30 ust. 1 pkt 1, 16 i 21 ww. ustawy o:

- imieniu i nazwisku (nazwie) kredytodawcy (przedsiębiorca prowadzący jednoosobową działalność gospodarczą posługuje się w umowach pożyczki jedynie niepełnym określeniem firmy – „Komis-Lombard-Pożyczki”, nie podając swojego imienia i nazwiska);
- prawie konsumenta do spłaty kredytu przed terminem;
- organie właściwym w sprawach ochrony konsumentów.

Z przedstawionego wzorca „Umowa o pożyczkę gotówkową” wynika, iż Przedsiębiorca posługuje się następującym zapisem:

Świadomy/a odpowiedzialności karnej za złożenie nieprawdziwego oświadczenia, oświadczam, że posiadam dochody lub zgromadzone środki finansowe wystarczające do spłaty kwoty pożyczki wraz z odsetkami maksymalnymi i opłatami dodatkowymi wynikającymi z niniejszej umowy.

Powyższe oświadczenie może sugerować, że dokonanie przez konsumenta błędnej oceny własnej zdolności kredytowej może wiązać się z odpowiedzialnością karną. Zgodnie z art. 1 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (Dz. U. z 1997 r. Nr 88, poz. 553 ze zm.) odpowiedzialności karnej podlega ten tylko, kto popełnia czyn zabroniony pod groźbą kary przez ustawę obowiązującą w czasie jego popełnienia.

Ponadto ustalono, iż Przedsiębiorca może w sposób nieuprawniony zabezpieczać wiarygodności wynikające z umowy poprzez przyjmowanie weksli *in blanco* z klauzulą „na zlecenie”, co może stanowić naruszenie art. 41 ust. 1 ustawy o kredycie konsumenckim. Wprowadzie w stosowanym przez Przedsiębiorcę wzorcu „Deklaracja do weksla *in blanco*” znajdował się zapis o treści: *Wystawca składa w załączeniu do dyspozycji wystawiony przez*

Wystawcę weksel własny in blanco z klauzulą „nie na zlecenie” na zabezpieczenie wiarygodności o zapłatę (...), jednak przedstawione przez Przedsiębiorcę kopie weksli podpisanych przez konsumentów zawierają już klauzulę „na zlecenie”.

Na podstawie dokonanych ustaleń, Prezes Urzędu zważył, co następuje:

Treść art. 1 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów ogranicza zastosowanie jej przepisów wyłącznie do ochrony interesów przedsiębiorców i konsumentów, podejmowanej w interesie publicznym. Oznacza to, że warunkiem koniecznym do uruchomienia procedur i zastosowania instrumentów określonych w tej ustawie jest zaistnienie takiego stanu faktycznego, w którym działania przedsiębiorcy – naruszając jej przepisy – stanowią potencjalne zagrożenie interesu publicznego.

Niniejsze postępowanie dotyczyło naruszania obowiązku udzielania konsumentom rzetelnych, prawdziwych i pełnych informacji oraz zapisów w dokumentach stosowanych przy zawieraniu umów pożyczki przez przedsiębiorcę działającego pod firmą „Komis-Lombard-Pożyczki Wiesław Koluch” w Stalowej Woli wobec nieograniczonego kręgu adresatów, posiadających status konsumentów. W ocenie Prezesa Urzędu rozpatrywana sprawa ma charakter publicznoprawny, albowiem wiąże się z ochroną interesu wszystkich konsumentów, którzy mogą zawrzeć umowę pożyczki z Przedsiębiorcą. Interes publicznoprawny przejawia się także w postaci zbiorowego interesu konsumentów, co oznacza, iż każde naruszenie zbiorowego interesu konsumentów jest jednocześnie naruszeniem interesu publicznoprawnego. Zatem w niniejszej sprawie uzasadnione było podjęcie przez Prezesa Urzędu działań przewidzianych w ustawie o ochronie konkurencji i konsumentów. W tym stanie rzeczy przyjąć należy, iż do oceny stanu faktycznego niniejszej sprawy zastosowanie mają przepisy ww. ustawy, a dotyczące jej postępowanie było prowadzone w interesie publicznym.

Ad I sentencji decyzji

Stosownie do treści art. 24 ust. 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów – *przez praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów rozumie się godzące w nie bezprawne działanie przedsiębiorcy, w szczególności: 1) stosowanie postanowień wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2014 r., poz. 101, z późn. zm.); 2) naruszanie obowiązku udzielania konsumentom rzetelnej, prawdziwej i pełnej informacji; 3) nieuczciwe praktyki rynkowe lub czyny nieuczciwej konkurencji.* Natomiast art. 24 ust. 3 ustawy przewiduje, że nie jest zbiorowym interesem konsumentów suma indywidualnych interesów konsumentów.

Uznanie określonego działania przedsiębiorcy za niezgodne z zakazem stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów wymaga wykazania, że spełnione zostały kumulatywnie następujące przesłanki:

- kwestionowane działania są działaniami przedsiębiorcy,
- działania te mają bezprawny charakter,
- działania te naruszają zbiorowe interesy konsumentów.

Wskazać jednak należy, iż przepis art. 28 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów stanowi, że *jeżeli w toku postępowania w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów zostanie uprawdopodobnione - na podstawie okoliczności sprawy, informacji zawartych w zawiadomieniu, o którym mowa w art. 100 ust. 1, lub będących podstawą wszczęcia postępowania - że został naruszony zakaz, o którym mowa w*

art. 24, a przedsiębiorca, któremu jest zarzucane naruszenie tego zakazu, zobowiąże się do podjęcia lub zaniechania określonych działań zmierzających do zakończenia naruszenia lub usunięcia jego skutków, Prezes Urzędu może, w drodze decyzji, zobowiązać przedsiębiorcę do wykonania tych zobowiązań. W przypadku gdy przedsiębiorca zaprzestał naruszania zakazu, o którym mowa w art. 24, i zobowiąże się do usunięcia skutków tego naruszenia, zdanie pierwsze stosuje się odpowiednio. W związku z powyższym dla zastosowania art. 28 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów zachodzi w przedmiotowej sprawie konieczność uprawdopodobnienia naruszenia przez Przedsiębiorcę art. 24 ww. ustawy.

Strona jako przedsiębiorca

Zgodnie z art. 4 pkt 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów przez przedsiębiorcę rozumie się m.in. przedsiębiorcę w rozumieniu przepisów o swobodzie działalności gospodarczej. Stosownie do art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (t.j. Dz. U. z 2015 r. poz. 584 ze zm.) przedsiębiorcą jest m.in. osoba fizyczna – wykonująca we własnym imieniu działalność gospodarczą.

W przedmiotowej sprawie strona postępowania posiada status przedsiębiorcy. Wiesław Koluch jest osobą fizyczną, wpisaną do Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej, prowadzącą we własnym imieniu działalność gospodarczą, polegającą m.in. na zawieraniu umów pożyczki z konsumentami.

Bezprawność działania przedsiębiorcy

Odnosząc się do kolejnej z przesłanek – bezprawności działań przedsiębiorcy – stwierdzić należy, iż bezprawność rozumie się jako sprzeczność zachowania danego podmiotu z przepisami prawa oraz zasadami współżycia społecznego. Chodzi tu mianowicie o sprzeczność z szeroko rozumianym porządkiem prawnym, jako całością. Jako „bezprawne” należy kwalifikować zachowania sprzeczne z nakazem zawartym w ustawie, rozporządzeniu wydanym na podstawie i dla wykonania ustawy, umową międzynarodową mającą bezpośrednie zastosowanie w stosunkach wewnętrznych. Sprzeczne z prawem są czyny: zabronione i zagrożone sankcją karną, czyny zabronione pod sankcjami dyscyplinarnymi, czyny zakazane przepisami administracyjnymi lub przepisami prawa gospodarczego publicznego, czyny zabronione przepisami o charakterze cywilnym, sprzeczne z nakazami zawartymi w prawie cywilnym lub prawie administracyjnym. *Bezprawność jest taką cechą działania, która polega na jego sprzeczności z normami prawa lub zasadami współżycia społecznego, bez względu na winę, a nawet świadomość sprawcy. Dla ustalenia przeto bezprawności działania wystarczy ustalenie, że określone zachowanie koliduje z przepisami prawa¹.* Bezprawność jest czynnikiem o charakterze obiektywnym, tzn. niezależnym od wystąpienia szkody czy zaistnienia zamiaru po stronie podmiotu dopuszczającego się działań bezprawnych. Przepisy ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów nie definiują pojęcia bezprawności działań przedsiębiorcy, w związku z tym, w celu konkretyzacji przesłanki bezprawności należy sięgnąć do przepisów innych ustaw, gdyż dopiero na ich podstawie możliwe jest dokonanie oceny działań przedsiębiorcy w aspekcie ich zgodności z prawem. W niniejszej sprawie bezprawność zakwestionowanych działań Przedsiębiorcy wynika z ich sprzeczności z przepisami ustawy o kredycie konsumenckim oraz ustawy o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym.

Ad I.1 sentencji decyzji

¹ Ustawa o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji. Komentarz., pr. zb. pod red. J. Szwaji, CH BECK, 2000, s.117 – 118.

W toku postępowania wyjaśniającego – w odpowiedzi na wezwanie Prezesa Urzędu – Przedsiębiorca wyjaśnił, że nie stosuje w swojej działalności formularza informacyjnego, o którym mowa w art. 14 ust. 1 w zw. z art. 13 ust. 1 ustawy o kredycie konsumenckim.

W art. 13 ww. ustawy wskazano, jakie informacje powinny zostać zawarte na trwałym nośniku, który zgodnie z art. 14 ust. 1 powinien przybrać formę tzw. formularza informacyjnego. Katalog informacji zawartych w tym formularzu ma w założeniu dostarczać konsumentowi wiedzy, która umożliwi mu porównanie różnych produktów na rynku i podjęcie decyzji, czy zawrzeć umowę o kredyt konsumencki. Warunki przedstawione przez kredytodawcę uprawniają konsumenta do zawarcia umowy na tych właśnie warunkach. Formularz powinien być wypełniony w sposób pełny, spójny, niesprzeczny, przejrzysty i jednoznaczny.

Wskazane zaniechanie Przedsiębiorcy może być niezgodne z art. 14 ust. 1 w zw. z art. 13 ust. 1 ustawy o kredycie konsumenckim. Mając powyższe na względzie, należy uznać, że uprawdopodobnione zostało stosowanie przez Przedsiębiorcę zarzucanej praktyki. Tym samym za uprawdopodobnione należy również przyjąć naruszenie art. 24 ust. 1 i 2 pkt 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

Ad I.2 sentencji decyzji

Artykuł 30 ustawy o kredycie konsumenckim wymienia elementy umowy o kredyt konsumencki. Udzielanie tych informacji konsumentom w umowach jest zatem obowiązkowe. Informacje te powinny być przy tym udzielane w sposób rzetelny, prawdziwy i pełny (art. 24 ust. 2 pkt 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów).

Z ustaleń dokonanych w toku postępowania wyjaśniającego wynika, że w umowach zawieranych z konsumentami nie znajdują się informacje wskazane w art. 30 ust. 1 pkt 1, 16 i 21 o:

- imieniu i nazwisku (nazwie) kredytodawcy (przedsiębiorca prowadzący jednoosobową działalność gospodarczą posługuje się w umowach pożyczki jedynie niepełnym określeniem firmy – „Komis-Lombard-Pożyczki”, nie podając swojego imienia i nazwiska);
- prawie konsumenta do spłaty kredytu przed terminem;
- organie właściwym w sprawach ochrony konsumentów.

Powyższe uchybienia obowiązków informacyjnych mogą naruszać art. 30 ust. 1 pkt 1, 16 i 21 ustawy o kredycie konsumenckim. Uprawdopodobnione zostało zatem stosowanie przez Przedsiębiorcę zarzucanej praktyki. Tym samym za uprawdopodobnione należy również przyjąć naruszenie art. 24 ust. 1 i 2 pkt 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

Ad I.3 sentencji decyzji

W toku postępowania wyjaśniającego ustalono, że Przedsiębiorca stosuje następujący zapis we wzorcu „Umowa o pożyczkę gotówkową”:

Świadomy/a odpowiedzialności karnej za złożenie nieprawdziwego oświadczenia, oświadczam, że posiadam dochody lub zgromadzone środki finansowe wystarczające do spłaty kwoty pożyczki wraz z odsetkami maksymalnymi i opłatami dodatkowymi wynikającymi z niniejszej umowy.

Powyższe oświadczenie może sugerować, że dokonanie przez konsumenta błędnej oceny własnej zdolności kredytowej może wiązać się z odpowiedzialnością karną. Zgodnie z art. 1 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (Dz. U. z 1997 r. Nr 88, poz. 553 ze

zm.) odpowiedzialności karnej podlega ten tylko, kto popełnia czyn zabroniony pod groźbą kary przez ustawę obowiązującą w czasie jego popełnienia.

Przedsiębiorca, jako podstawę ewentualnej odpowiedzialności karnej pożyczkobiorcy, niekonsekwentnie przyjmuje bądź art. 233 Kodeksu karnego (tak we wzorcu „Wniosek o pożyczkę gotówkową”) bądź art. 286 Kodeksu karnego (tak w treści „Oświadczenia” składanego przez pożyczkobiorcę).

Zgodnie z art. 233 Kodeksu karnego odpowiedzialności karnej podlega zeznanie nieprawdy lub zatajenie prawdy w postępowaniu sądowym lub w innym postępowaniu prowadzonym na podstawie ustawy, a regulujące tę kwestię przepisy stosuje się odpowiednio do osoby, która składa fałszywe oświadczenie, jeżeli przepis ustawy przewiduje możliwość odebrania oświadczenia pod rygorem odpowiedzialności karnej. W doktrynie wyjaśnia się tę kwestię następująco: *Przestępstwa fałszywych zeznań można dopuścić się jedynie w postępowaniu sądowym (cywilnym, karnym, w sprawach gospodarczych, z zakresu prawa pracy itp.) albo w innym postępowaniu prowadzonym na podstawie ustawy. Należy do nich zaliczyć postępowanie przygotowawcze w sprawach karnych, postępowanie administracyjne, podatkowe, karno-skarbowe, dyscyplinarne, a także postępowanie przed sejmową komisją śledczą (...). Zgodnie z art. 233 § 6, przepisy o fałszywych zeznaniach stosuje się odpowiednio do fałszywych oświadczeń złożonych w postępowaniu prowadzonym na podstawie ustawy, jeżeli przepis ustawowy dotyczący tego postępowania wyraźnie przewiduje odebranie oświadczenia pod rygorem odpowiedzialności karnej.*² Ani przepisy ustawy o kredycie konsumenckim, ani przepisy innych ustaw nie przewidują możliwości odbierania przez firmy pożyczkowe od swoich klientów oświadczeń na temat ich sytuacji majątkowej pod rygorem odpowiedzialności karnej, cytowany przepis nie może zatem tu znaleźć zastosowania.

Z kolei w artykule 286 Kodeks karny ustanawia odpowiedzialność karną za czyny polegające na:

- doprowadzeniu innej osoby, w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, do niekorzystnego rozporządzenia własnym lub cudzym mieniem za pomocą wprowadzenia jej w błąd albo wyzyskania błędu lub niezdolności do należytego pojmowania przedsiębranego działania,
- żądaniu korzyści majątkowej w zamian za zwrot bezprawnie zabranej rzeczy.

Pożyczki „chwilówki” są pożyczkami drogimi, z reguły zaciąganyymi przez osoby w trudnej sytuacji finansowej, mającymi problem z regulowaniem bieżących zobowiązań. Zachodzi duże prawdopodobieństwo, że osoby te mogą mieć problemy finansowe również po upływie okresu, na jaki została udzielona pożyczka. Uwarunkowania te są znane pożyczkodawcom i uwzględniane w ich działalności. To do zadań pożyczkodawcy należy ocena zdolności kredytowej pożyczkobiorcy oraz/lub odpowiednie zabezpieczenie swoich należności. Jeżeli pożyczkobiorca błędnie oceni swoją zdolność kredytową – a do tego sprowadza się zakwestionowane oświadczenie – to nie oznacza automatycznie, że zawierając umowę pożyczki działał „w celu osiągnięcia korzyści majątkowej”, oraz że celowo wprowadził pożyczkodawcę w błąd.

Pożyczkodawca, jako profesjonalista, ma niewątpliwie świadomość, że ocena zdolności kredytowej klienta dokonana przez niego samego może nie być wiarygodna. Przeprowadzenie zatem oceny zdolności kredytowej nie powinno opierać się na ocenach dokonanych przez konsumenta, a co najwyżej na informacjach przez niego dostarczonych. W analizowanym przypadku nie ma zaś mowy o konkretnych dochodach czy innych środkach finansowych, a jedynie od klienta oczekuje się zadeklarowania ogólnej zdolności do spłacenia pożyczki.

² A. Marek, *Kodeks karny. Komentarz*, LEX, 2010, komentarz do art. 233.

Wątpliwym jest, czy przedsiębiorca rozporządzi niekorzystnie swym mieniem, udzielając pożyczki wyłącznie na podstawie zakwestionowanego oświadczenia – a tym samym, czy jego złożenie może powodować odpowiedzialność karną po stronie klienta.

Stosowanie zakwestionowanego postanowienia może – lub wręcz ma na celu – wprowadzanie w błąd pożyczkobiorców co do potencjalnych konsekwencji braku spłaty pożyczki w terminie, pośrednio sugerując nawet, że samo nieuregulowanie zobowiązania może skutkować odpowiedzialnością karną. Powoływanie się na to postanowienie może stanowić również element nacisku w trakcie windykacji spłaty zaległej pożyczki. Klienci nieposiadający wiedzy prawniczej mogą nie rozróżniać cywilnoprawnych konsekwencji niewywiązania się z zobowiązań umownych od odpowiedzialności karnej z tytułu popełnienia czynu niedozwolonego. W szczególności mogą odnieść wrażenie, że zaległość w spłacie pożyczki może skutkować dla nich odpowiedzialnością karną.

W ocenie Prezesa Urzędu ww. działania mogą stanowić nieuczciwą praktykę rynkową w rozumieniu art. 4 ust. 1 i 2 ustawy o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym. Stosownie do tych przepisów *praktyka rynkowa stosowana przez przedsiębiorców wobec konsumentów jest nieuczciwa, jeżeli jest sprzeczna z dobrymi obyczajami i w istotny sposób zniekształca lub może zniekształcić zachowanie rynkowe przeciętnego konsumenta przed zawarciem umowy dotyczącej produktu, w trakcie jej zawierania lub po jej zawarciu* (art. 4 ust. 1). *Za nieuczciwą praktykę rynkową uznaje się w szczególności praktykę rynkową wprowadzającą w błąd oraz agresywną praktykę rynkową, a także stosowanie sprzecznego z prawem kodeksu dobrych praktyk. Praktyki te nie podlegają ocenie w świetle przesłanek określonych w ust. 1.* (art. 4 ust. 2)

Ponadto stosownie do art. 5 ust. 1 ww. ustawy *praktykę rynkową uważa się za działanie wprowadzające w błąd, jeżeli działanie to w jakikolwiek sposób powoduje lub może powodować podjęcie przez przeciętnego konsumenta decyzji dotyczącej umowy, której inaczej by nie podjął.*

Praktyka będąca przedmiotem tego zarzutu może wprowadzać w błąd i wpływać na zachowanie rynkowe przeciętnego konsumenta na etapie wykonywania kontraktu lub po zakończeniu jego wykonywania, co może wyczerpywać znamiona nieuczciwej praktyki rynkowej i naruszać art. 4 ust. 1 i 2 ustawy o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym oraz godzić w zbiorowe interesy konsumentów. Mając powyższe na względzie, należy uznać, że uprawdopodobnione zostało stosowanie przez Przedsiębiorcę zarzucanej praktyki, a tym samym uprawdopodobniono naruszenie art. 24 ust. 1 i ust. 2 pkt 3 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

Ad I.4 sentencji decyzji

Stosownie do art. 41 ust. 1 ustawy o kredycie konsumenckim weksel lub czek konsumenta wręczony kredytodawcy w celu spełnienia lub zabezpieczenia świadczenia wynikającego z umowy o kredyt konsumencki powinien zawierać klauzulę „nie na zlecenie” lub inną równoznaczną.

Przyjmowanie przez Przedsiębiorcę weksli *in blanco* z klauzulą „na zlecenie” może w sposób nieuprawniony zabezpieczać wierzytelności wynikające z umowy, co z kolei może stanowić naruszenie art. 41 ust. 1 ustawy o kredycie konsumenckim.

Powyższe uregulowanie ma na celu ochronę interesów konsumentów przed utratą przysługujących im uprawnień w razie zaciągnięcia zobowiązania wekslowego na rzecz Pożyczkodawcy. Papiery wartościowe, takie jak weksel czy czek mogą być przyjmowane w celu spełnienia bądź zabezpieczenia świadczeń wynikających z umowy o kredyt konsumencki, obecnie ich główną rolą jest zabezpieczenie udzielonego kredytu. Ustawa wymaga, aby przedsiębiorca przyjmował wyłącznie weksle, których indosowanie wyłączono

przez zamieszczenie odpowiedniej klauzuli. Możliwość swobodnego obrotu może potencjalnie narazić konsumenta na niespodziewane straty czy trudności, które wiążą się ze zmianą podmiotu uprawnionego do żądania zapłaty bez jego wiedzy czy zgody.

Wprawdzie w stosowanym przez Przedsiębiorcę wzorcu „Deklaracja do weksła in blanco” znajdował się zapis o treści: *Wystawca składa w załączeniu do dyspozycji wystawiony przez Wystawcę weksel własny in blanco z klauzulą „nie na zlecenie” na zabezpieczenie wiarytelności o zapłatę (...)*, jednak przedstawione przez Przedsiębiorcę kopie weksli podpisanych przez konsumentów zawierają już klauzulę „na zlecenie”.

Weksel powinien zawierać odpowiednią klauzulę już w chwili jego wystawienia. W odniesieniu bowiem do będącego w dobrej wierze nabywcy wiarytelności wekslowej, który uzyskał ją przez indos – jako że ten nie został wyłączony bezpośrednio w wekslu przez stosowny zapis – stosuje się zasadę mówiącą, że czego nie napisano w wekslu, to nie istnieje³. W takim przypadku prawa i obowiązki stron określa z reguły tylko treść weksła. Wówczas – zgodnie z art. 17 ustawy z dnia 28 kwietnia 1936 r. Prawo wekslowe (Dz. U. z 1936 r. Nr 37, poz. 282 ze zm.) osoby, przeciw którym dochodzi się praw z weksła, nie mogą wobec posiadacza zasłaniać się zarzutami opartymi na swych stosunkach osobistych z posiadaczami poprzednimi, chyba że posiadacz, nabywając weksel, działał świadomie na szkodę dłużnika.

Wskazane zachowanie Przedsiębiorcy może być sprzeczne z art. 41 ust. 1 ustawy o kredycie konsumenckim. Mając powyższe na względzie, należy uznać, że uprawdopodobnione zostało stosowanie przez Przedsiębiorcę zarzucanej praktyki. Tym samym za uprawdopodobnione należy również przyjąć naruszenie art. 24 ust. 1 i 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów.

Naruszenie zbiorowych interesów konsumentów

Ustawa o ochronie konkurencji i konsumentów nie definiuje *zbiorowego interesu konsumentów*, ograniczając się jedynie do sprecyzowania (art. 24 ust. 3), że nie jest nim suma indywidualnych interesów konsumentów. Przez godzenie w zbiorowe interesy konsumentów (które może polegać zarówno na naruszeniu zbiorowych interesów konsumentów, jak i na samym zagrożeniu ich naruszenia) należy rozumieć narażenie na uszczerbek interesów znacznej grupy lub wszystkich konsumentów poprzez stosowaną przez przedsiębiorcę praktykę, obejmującą i działania, i zaniechania. Oceniając działanie Przedsiębiorcy przez pryzmat definicji zawartej w art. 24 ust. 2 ww. ustawy, należy ustalić, czy jego działania mogą naruszać interesy nieoznaczonego kręgu potencjalnych klientów. Tego typu naruszenie wystąpi wówczas, gdy działania przedsiębiorcy dotyczą zbiorowości i mogą dotknąć każdego potencjalnego klienta, czyli gdy są powszechne. W orzecznictwie ugruntował się pogląd, zgodnie z którym *naruszenie zbiorowych interesów konsumentów ma miejsce wówczas, gdy potencjalną daną praktyką przedsiębiorcy może być dotknięty każdy konsument w analogicznych okolicznościach*⁴.

Interes konsumentów należy przy tym rozumieć jako interes prawny (a nie faktyczny), a więc uznany przez ustawodawcę na zasługujący na ochronę i zabezpieczenie. W literaturze przedmiotu zwraca się uwagę, że określenie stałego czy zamkniętego katalogu interesów konsumentów nie jest ani możliwe, ani zasadne. Naruszenie zbiorowego interesu konsumentów jest powiązane z naruszaniem interesów gospodarczych konsumentów. Pod tym pojęciem należy rozumieć zarówno naruszenie interesów *stricte* ekonomicznych (o wymiarze

³ Tak P. Machnikowski, *Prawo wekslowe*, Oficyna 2009, LEX nr 105297

⁴ Wyrok SOKiK z dnia 13 stycznia 2009 r. (sygn. akt XVII Ama 26/08), wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 20 listopada 2009 r. (sygn. akt VI ACa 539/09).

majątkowym), jak i prawo konsumentów do uczestniczenia w przejrzystych i niezakłóconych przez przedsiębiorcę warunkach rynkowych, zapewniających konsumentom dokonywanie transakcji handlowych z przedsiębiorcami przy całkowitym zrozumieniu rzeczywistego sensu ekonomicznego i prawnego dokonywanych czynności, czego przejawem może być m.in. prawo do uzyskania przez konsumenta od przedsiębiorcy pełnej i rzetelnej informacji.

Zdaniem Prezesa Urzędu, działania Przedsiębiorcy mogły naruszać interesy nieoznaczonego kręgu potencjalnych klientów i był na nie narażony każdy potencjalny pożyczkobiorca, który chciał skorzystać z jego oferty. W rozpatrywanej sprawie mamy więc do czynienia z działaniem mogącym godzić w zbiorowe interesy konsumentów.

Mając powyższe na uwadze, wobec uprawdopodobnienia wszystkich przesłanek z art. 24 ust. 1 i 2 pkt 2 i 3 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, uznać należy za uprawdopodobnione stosowanie przez Przedsiębiorcę praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów określonych w punkcie I sentencji niniejszej decyzji.

Zobowiązanie przedsiębiorcy

Zgodnie z art. 28 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów: *jeżeli w toku postępowania w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów zostanie uprawdopodobnione – na podstawie okoliczności sprawy, informacji (...), lub będących podstawą wszczęcia postępowania – że został naruszony zakaz, o którym mowa w art. 24, a przedsiębiorca, któremu jest zarzucane naruszenie tego zakazu, zobowiąże się do podjęcia lub zaniechania określonych działań zmierzających do zakończenia naruszenia lub usunięcia jego skutków, Prezes Urzędu może, w drodze decyzji, zobowiązać przedsiębiorcę do wykonania tych zobowiązań. W przypadku gdy przedsiębiorca zaprzestał naruszania zakazu, o którym mowa w art. 24, i zobowiąże się do usunięcia skutków tego naruszenia, zdanie pierwsze stosuje się odpowiednio. Natomiast art. 28 ust. 2 ww. ustawy stanowi, że: W decyzji, o której mowa w ust. 1, Prezes Urzędu może określić termin wykonania zobowiązań lub zobowiązać przedsiębiorcę do złożenia jednokrotnego lub wielokrotnego oświadczenia o treści i w formie określonej w decyzji lub do publikacji decyzji w całości lub w części na koszt przedsiębiorcy.*

Przedsiębiorca, poinformowany o wszczęciu postępowania w sprawie stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, po złożeniu wstępnych wyjaśnień, wyraził gotowość do zmiany zakwestionowanych działań w celu zapobieżenia zarzucanym naruszeniom i przedłożył propozycje konkretnych działań w tym kierunku, polegających na:

1. przekazywaniu konsumentom przed zawarciem umowy o kredyt konsumencki, na trwałym nośniku, formularza informacyjnego zawierającego informacje, o których mowa w art. 13 ust. 1 ustawy o kredycie konsumenckim;
2. udzielaniu konsumentom, w umowach o kredyt konsumencki pod nazwą „Umowa o pożyczkę gotówkową”, rzetelnych, prawdziwych i pełnych informacji o:
 - 1) pełnej nazwie kredytodawcy;
 - 2) prawie konsumenta do spłaty kredytu przed terminem;
 - 3) organie nadzoru właściwym w sprawach ochrony konsumentów;
3. usunięciu z wzorca „Umowa o pożyczkę gotówkową” postanowienia o treści: *Świadomy/a odpowiedzialności karnej za złożenie nieprawdziwego oświadczenia, oświadczam, że posiadam dochody lub zgromadzone środki finansowe wystarczające do spłaty kwoty pożyczki wraz z odsetkami maksymalnymi i opłatami dodatkowymi wynikającymi z niniejszej umowy*

4. zmianie treści weksla, zawierającego klauzulę „na zlecenie” stosowanego jako zabezpieczenie udzielanych konsumentom pożyczek na weksel opatrzony klauzulą „nie na zlecenie”.

Analizując zobowiązanie, Prezes Urzędu uznał, iż brak jest przeciwwskazań do przyjęcia zobowiązania w omawianym zakresie, gdyż ma ono na celu wyeliminowanie kwestionowanych praktyk, a realizacja zadeklarowanych działań powinna do tego doprowadzić i na podstawie art. 28 ust. 2 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów nałożył na Przedsiębiorcę obowiązek wykonania tego zobowiązania, w terminie 7 dni od dnia uprawomocnienia się niniejszej decyzji.

Wobec powyższego, orzeczono jak w punkcie I sentencji decyzji.

Obowiązek złożenia sprawozdania

Stosownie do art. 28 ust. 3 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów, w decyzji wydanej na podstawie art. 28 ust. 1 tej ustawy Prezes Urzędu nakłada na przedsiębiorcę obowiązek złożenia sprawozdania z wykonania przyjętego zobowiązania. Wobec powyższego, Prezes Urzędu nałożył na Przedsiębiorcę obowiązek złożenia sprawozdania z wykonania przyjętego zobowiązania, w terminie 1 miesiąca od dnia uprawomocnienia się niniejszej decyzji, które powinno zawierać:

- stosowany: wzór formularza informacyjnego, wzór umowy pożyczki oraz wzór weksla *in blanco* używanego jako zabezpieczenie udzielanych konsumentom pożyczek, ze wskazaniem daty wprowadzenia do obrotu;
- kopie trzech losowo wybranych umów zawartych z konsumentami wraz z odpowiadającymi im kopiami formularzy informacyjnych oraz kopiami weksli *in blanco*.

Zdaniem Prezesa Urzędu powyższe informacje są konieczne, a zarazem wystarczające do oceny, czy Przedsiębiorca wykonał nałożone niniejszą decyzją obowiązki.

Wobec powyższego, orzeczono jak w punkcie II sentencji decyzji.

Pouczenie

Stosownie do treści art. 81 ust. 1 ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów w związku z art. 479²⁸ § 2 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (t.j. Dz.U. z 2014 r., poz. 101, ze zm.) – od niniejszej decyzji stronie przysługuje odwołanie do Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, w terminie miesiąca od dnia jej doręczenia, wnoszone za pośrednictwem Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów – Delegatury Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w Krakowie, pl. Szczepański 5, 31 – 011 Kraków.

Z upoważnienia Prezesa
Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów
Dyrektor Delegatury UOKiK w Krakowie
Waldemar Jurasz